

Motion

1978/79:2644

av Erik Hovhammar m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:190 med förslag till ändrade kapitaltäckningsregler för bankinstituten

I regeringens proposition 1978/79:190 med förslag till ändrade kapitaltäckningsregler för bankinstituten föreslås bl. a. att bankernas kapitalbas skall vidgas. Detta skall ske genom att delar av värderingskontona för utlåning, obligationer och utländska valutor får likställas med det egna beskattade kapitalet vid tillämpning av kapitaltäckningsreglerna. Andelen sätts till 40 % av värderingskontona för utlåning och utländska valutor samt, efter viss reduktion, för obligationer. Reduktionen i sistnämnda fall beror på att obligationerna skall värderas till det s. k. tioåriga räntemedeltalsvärdet. Det innebär att saldot på värderingskontot för obligationer skall reduceras med skillnaden mellan bruttobokvärdet och det tioåriga räntemedeltalsvärdet innan resterande del av kontot till 40 % får medräknas i kapitalbasen.

Banklagsutredningens förslag i detta avseende innebär att 50 % av de totala värderingskontona för utlåning, obligationer och utländska valutor får ingå i kapitalbasen – således ingen reduktion av värderingskontot för obligationer på det sätt som föreslås i propositionen. Värderingen av obligationer sker följaktligen till bruttobokvärde.

Vi delar den uppfattning banklagsutredningens majoritet ger uttryck för i sitt förslag avseende obligationsvärderingen. Till stöd för vår uppfattning vill vi anföra följande.

I den samordnade banklagstiftningen från 1968 infördes gemensamma regler för obligationernas värdering i balansräkningarna. Genom avsättningar till värderingskonto för obligationer skulle bruttobokvärdet (i allt väsentligt detsamma som anskaffningsvärdet) nedbringas till ett värde – nettobokvärdet – som ej fick överstiga marknadsvärdet. När förändringar i ränteläget äger rum sker också förändringar i obligationernas marknadsvärde. Höjt ränteläge medförsänkta marknadsvärden och motsatsen gäller vid sänkt ränteläge. Bankerna var således tvungna att ha vissa säkerhetsmarginaler vad gäller nedskrivningsnivån. År 1974 höjdes emellertid obligationsräntan kraftigt, och följden blev att marknadsvärdet på obligationerna sjönk så mycket att ett antal banker omöjligen vid ett och samma bokslutstillfälle kunde skriva ned portföljen till marknadsvärdet. I det läget infördes en supplementärregel för obligationsvärderingen. Denna innebär att värderingen får grunda sig på ett tioårigt räntemedeltalsvärde. Genom bankinspektionens försorg framräknas den genomsnittliga obligationsräntesatsen för de senaste tio åren för vissa stats- och bostadsobligationer. Det värde en banks

obligationsportfölj högst får nettoredovisas till framkommer genom att man för varje enskild obligationspost – och de är åtskilliga – räknar ut den teoretiska kurs resp. post skulle erhålla, om den effektiva avkastningen sattes lika med den tioåriga medelräntesatsen. Den beräknade kursen får dock inte överstiga nominellt värde. För beräkningarna fordras uppgifter för varje enskild obligationspost om bl. a. tidpunkt för inlösen, återstående löptid, ränteterminer och nominell ränta.

Syftet med denna supplementärregel är att ge bankerna möjligheter att nedbringa nettobokvärdet till marknadsvärdet under en viss tidsperiod. Regeln får tillämpas temporärt när det är omöjligt eller när svårigheter föreligger att tillämpa huvudregeln. I balansvärderingen är således denna regel önskvärd och tidvis nödvändig.

De skäl banklagsutredningen anför för sitt ställningstagande i fråga om obligationsvärderingen i kapitaltäckningssammanhang är i korthet följande. Bankernas obligationsinnehav har i verkligheten mer karaktär av anläggningstillgång än omsättningstillgång – någon handel på andrahandsmarknaden, där bankerna realiserar kursförluster till följd av sänkta marknadsvärden, förekommer endast i mycket ringa grad. Vidare hänvisas till den historiska och den framtida ränteutvecklingen. I det sammanhanget pekas på det förhållandet att obligationer numera oftast är försedda med räntejusteringsklausuler. Dessa klausuler innebär att en anpassning av räntan kan ske vart femte år till då rådande ränteläge.

Redan vid 1968 års banklagsreform diskuterades frågan om användning av värderingskontona för kapitaltäckning. Därvid framhöll departementschefen bl. a. att reserverna på värderingskontona kan variera i storlek alltefter inträffade förluster eller ändrad inställning i fråga om säkerhetsmarginaler. En på det sättet rörlig kapitalbas ansågs både opraktisk och svårtillämpad. Den rörlighet som åsyftades berodde i allt väsentligt på förändringar av marknadsvärdena för obligationerna.

Sedan dess har den strikta tillämpningen av värdering till marknadsvärde övergivits genom tillkomsten av supplementärregeln. Utvecklingen i övrigt, som banklagsutredningen hänvisar till, verkar också i riktning mot en ny syn på obligationsvärderingen i kapitaltäckningen. Värdering till bruttobokvärde, dvs. att utgå från värderingskontot i dess helhet, löser problemet med den rörlighet i kapitalbasen som är opraktisk och svårtillämpad.

Departementschefen säger i den nu aktuella propositionen att i princip endast den del av värderingskontot som återstår sedan kontot använts för nedskrivning till marknadsvärdet borde få medräknas. Men då detta värde fluktuerar med ränteläget är en på detta sätt beräknad återstod av värderingskontot olämplig som kapitalbas. Därför förordar departementschefen värdering enligt supplementärregeln.

Vi kan emellertid konstatera att en sådan värdering inte innebär att fluktuationer i kapitalbasen upphör, utan endast att de blir mindre än vid strikt tillämpning av marknadsvärdeprincipen. Den stabilitet i kapitalbasen

som banklagsutredningens förslag syftar till åstadkoms inte fullt ut i regeringens förslag.

I utredningens betänkande redovisas obligationsportföljernas värden för tretton större sparbanker 1976 (bil. I till propositionen, s. 99). Med utgångspunkt från detta exempel kan konsekvenserna av utredningens resp. regeringens förslag illustreras. De redovisade värderingskontona för obligationer utgör 607 milj. kr., vilket utredningen föreslår skall utgöra den grund av vilken en viss andel får ingå i kapitaltäckningen. I regeringens förslag skall först skillnaden mellan bruttobokvärdet och det tioåriga räntemedeltalsvärdet frånräknas, dvs. 186 milj. kr., och resten, 421 milj. kr., får utgöra den beräkningsmässiga grunden. Skillnaden mellan de två förslagen vid detta beräkningstillfälle utgör således 186 milj. kr. eller 30 % av hela värderingskontot för obligationer. Annorlunda uttryckt är regeringen beredd att acceptera utredningens förslag till 70 %. Förändringar i det tioåriga räntemedeltalsvärdet medför givetvis även förändring av skillnaden mellan de två förslagen.

I bankernas planeringsarbete avseende kapitaltäckningssituationen uppstår svårigheter vid tillämpning av regeringens förslag. Dels fordras en prognostisering av den tioåriga medeltalsprocenten, dels en omfattande beräkning av obligationernas kurser, grundad på den prognostiserade räntesatsen, och där hänsyn även måste tas till successiva förändringar i återstående löptid. Blickar man några år framåt tillkommer det förhållandet att räntan på icke oväsentliga delar av utelöpande obligationsportfölj kan komma att ändras på grund av gällande räntestyrningsklausuler.

Principiella invändningar kan också riktas mot användningen av supplementärregeln i detta sammanhang. Konstruktionen är avsedd för balansvärdering och att tillämpas när svårigheter föreligger att använda huvudregeln. Sådana svårigheter kan föreligga vid successivt höjt ränteläge. Vid sänkt ränteläge underlättas möjligheterna att tillämpa huvudregeln genom att marknadsvärdena höjs. I kapitaltäckningssammanhang kan däremot oönskade effekter uppstå i ett sjunkande ränteläge. För åtminstone delar av obligationsportföljen kan marknadsvärdet vara högre än det tioåriga räntemedeltalsvärdet. Det medför att faktiska reserver inte får utnyttjas beroende på att anpassningen till det högre marknadsvärdet i ett sjunkande ränteläge sker successivt genom tioårsräntesatsen på samma sätt som anpassningen till ett lägre marknadsvärde sker successivt i ett stigande ränteläge.

Enligt vår uppfattning är det olämpligt att supplementärregeln med gällande konstruktion görs till en permanent regel i kapitaltäckningssammanhang. Tillämpningen av en sådan regel är förenad med rörlighet i kapitalbasen och med ett omfattande beräkningsarbete. I stället för en enkel manuell beräkning av kapitalbasens storlek fordras i praktiken hjälp av en dator för att genomföra beräkningarna. För den löpande redovisningen beräknas i dag det tioåriga räntemedeltalsvärdet normalt sett en gång per år och endast i de fall då huvudregeln inte tillämpas. För rapportering av

bankernas kapitaltäckning till bankinspektionen skulle, med regeringens förslag, beräkning av det tioåriga räntemedeltalsvärdet behöva ske tre gånger per år.

Vi anser att bankerna bör ges möjligheter att i kapitaltäckningen värdera obligationerna till bruttobokvärde och därmed låta hela saldot på värderingskontot utgöra beräkningsgrund för den andel som får likställas med eget kapital. En värdering enligt denna metod medför att bankernas expansionsutrymme ökar något jämfört med regeringens förslag. Ökningen är dock av förhållandevis liten storlek, vilket utredningen visat i sitt betänande (bil. I till propositionen, s. 112–113).

Regler för såväl kapitalkrav som kapitalbas grundar sig inte på vetenskapliga eller objektiva kriterier, utan på erfarenhet och värderingar. Det avgörande är därvidlag bankernas totala kapitalställning ställd mot en bedömning av de totala riskerna i verksamheten. När regler fastställs bör därför sådana konstruktioner väljas att en rimlig stabilitet i kapitalbasen uppstår och att den praktiska tillämpningen inte görs onödigt kostnadskrävande och krånglig.

Med stöd av vad som anförts hemställs

att riksdagen beslutar i enlighet med banklagsutredningens förslag i vad avser värderingen av bankinstitutens obligationsinnehav i kapitaltäckningssammanhang, dvs. att värderingskontot för obligationer i sin helhet – liksom motsvarande konton för utlåning och utländska valutor – får utgöra den bas av vilken en viss andel likställs med eget kapital.

Stockholm den 24 april 1979

ERIK HOVHAMMAR (m)

ARNE BLOMKVIST (s)

DAVID WIRMARK (fp)